

LOGOPEDYCZNA PYZA SZUKA GŁOSKI [Š] NA MAZOWSZU

Monika Witasik

KATEGORIA WIEKOWA: 7-9 LAT

ADRESAT: zajęcia logopedyczne dla uczniów w wieku 7–9 lat.

CZAS ZAJĘĆ: 60 minut.

SŁOWA KLUCZOWE: edukacja regionalna, Mazowsze, stroje ludowe, zabytki, mapa, regiony, kultura, muzyka, Pyza.

WPROWADZENIE

Głównym założeniem zajęć jest utrwalanie umiejętności artykulacji głoski [š] w wyrazach i jednocześnie zapoznanie się z tematyką dotyczącą Mazowsza. Scenariusz oraz pomoce można modyfikować w zależności od potrzeb, np. wykorzystać podczas zajęć z uczniami, którzy pracują nad inną głoską, lub z dziećmi mającymi problemy z czytaniem, także w przypadku osób objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

CEL OGÓLNY

Poznanie najważniejszych informacji związanych z kulturą Mazowsza.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- usprawnia aparat artykulacyjny;
 - utrwała prawidłowy tor oddechowy;
 - usprawnia percepcję wzrokową, słuchową;
 - usprawnia małą motorykę;
 - utrwała prawidłową realizację głoski [š] w wyrazach.
-

METODY PRACY:

- metody asymilacji wiedzy – pogadanka, opis, opowiadanie;
 - metoda samodzielnego dochodzenia do wiedzy – gra dydaktyczna;
 - metody praktyczne – metody ćwiczebne.
-

FORMY PRACY:

- ze względu na liczbę uczniów – indywidualna o profilu jednolitym;
 - ze względu na miejsce – zajęcia szkolne;
 - ze względu na czas – zajęcia pozalekcyjne.
-

POMOCE DYDAKTYCZNE:

- laika Pyza (lub jej zdjęcie);
- słomki do napojów;
- 2 mapy z podziałem na regiony;
- pisak suchościeralny (opcjonalnie);
- plastikowe nakrętki od butelek;
- gra planszowa dotycząca zabytków Mazowsza;
- plastikowa koszulka z kieszonkami (opcjonalnie);
- ilustracje strojów ludowych i szlacheckich;
- nagrania Zespołu Pieśni i Tańca „Mazowsze”.

ZAŁĄCZNIKI:

1. Opowiadanie logopedyczne *Pyza na Mazowszu* (tekst na podstawie: H. Januszevska, *Pyza na polskich drózkach*).
2. Zdjęcie szydełkowej lalki Pyzy.
3. Mapa Polski z podziałem na regiony i zdjęcie wyciętej mapy.
4. Zdjęcie gry planszowej „Pyza z Mazowszanką i Mazowszaninem na ścieżkach zabytków Mazowsza”.
5. Mapa zabytków wykorzystana w grze planszowej: <https://www.mazovia.pl/województwo/krotko-o-mazowszu/wybrane-zabytkowe-objekty-mazowsza/> (dostęp 8.08.2017).
6. Instrukcja do gry „Pyza z Mazowszanką i Mazowszaninem na ścieżkach zabytków Mazowsza”.
7. Wzór szablonu do wpisywania tekstów piosenek Zespołu Pieśni i Tańca „Mazowsze”.
8. Teksty piosenek zespołu „Mazowsze”.
9. Ilustracje strojów ludowych i szlacheckich.

BIBLIOGRAFIA

- L. Herz, *Mazowsze, Wiedza i Życie*, Warszawa 2005.
H. Januszevska, *Pyza na polskich drózkach*, cz. 1–2, Nasza Księgarnia, Warszawa 2006–2007.
J. Kuźniecowa, Z. Skrok, *W mojej małej ojczyźnie – Mazowsze i Podlasie*, Demart, Warszawa 2003.
F. Plit, *Mazowsze*, WSiP, Warszawa 1995.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

CZĘŚĆ WSTĘPNA (5 minut)

Przywitanie z uczniami, wprowadzenie w tematykę zajęć.

CZĘŚĆ GŁÓWNA (50 minut)

W tej części uczniowie realizują zadania przygotowane przez nauczyciela, który każdorazowo objaśnia sposób wykonania poleceń.

1. Opowiadanie artykulacyjne *Pyza na Mazowszu* (załącznik nr 1)

Celem ćwiczenia jest podnoszenie sprawności artykulacyjnej oraz utrwalanie prawidłowego toru

oddechowego. Uczniowie zgodnie ze wskazówkami w tekście czytany przez nauczyciela wykonują ćwiczenia aparatu mowy. Zadanie należy wykonać przed lustrem. Ćwiczeniom towarzyszy lalka Pyza, która jest bohaterką opowiadania (załącznik nr 2).

2. *Pyza poznaje położenie Mazowsza* (załącznik nr 3)

Uczniowie otrzymują dwie mapy: mapę Polski z podziałem na regiony i identyczną mapę pociętą zgodnie z podziałem na regiony. Zadaniem dzieci jest przeniesienie za pomocą

słomki wyciętych elementów mapy (regionów) na mapę Polski. Ćwiczenie usprawnia mięsień okrężny warg oraz podniebienie miękkie. Wpływa również na pogłębienie fazy wdechu.

Zadanie należy poprzedzić swobodną rozmową o podziale Polski na regiony ze szczególnym zwróceniem uwagi na Mazowsze. Przed przystąpieniem do ćwiczenia właściwego uczeń może złożyć pociętą mapę w całość (na zasadzie układania puzzli). Dzięki temu usprawni percepcję wzrokową, a jednocześnie zapamięta położenie Mazowsza na mapie Polski. Inną modyfikacją ćwiczenia może być zaznaczenie miejsca zamieszkania ucznia na mapie. Mapy najlepiej zalaminować, wówczas miejsce zamieszkania będzie można zaznaczyć pisakiem suchościeralnym.

3. „Pyza z Mazowszanką i Mazowszaninem na ścieżkach zabytków Mazowsza” – gra planszowa (załączniki nr 4, 5, 6)

Uczniowie grają w grę planszową przedstawiającą zabytki Mazowsza. W trakcie rozgrywek wykonują zadania związane z regionem oraz głoską [š]. Zasady zostały opisane w instrukcji do gry. Instrukcję można modyfikować w zależności od potrzeb. Jako pionki można wykorzystać nakrętki od plastikowych butelek – w grze stanowią symbol Mazowszanki i Mazowszanina. W zależności od liczby graczy należy przygotować odpowiednią liczbę korków w różnych kolorach. W trakcie ćwiczenia uczniowie utrwalają poprawną realizację głoski [š] w nazwach mazowieckich miejscowości, w których znajdują się zabytki.

4. Pyza prezentuje repertuar Zespołu Pieśni i Tańca „Mazowsze” oraz mazowieckie stroje ludowe (załączniki nr 7, 8, 9)

Nauczyciel przed zajęciami powinien podzielić tekst utworu przeznaczonego do wysłuchania na sześć części i wpisać fragmenty do zaproponowanej tabelki (załącznik nr 7). Na odwrocie kartki z tekstem należy zamieścić ilustrację stroju ludowego lub szlacheckiego (wzory w załączniku nr 9). Całość należy wydrukować dwustronnie i pociąć na sześć części. Zadaniem uczniów jest wysłuchanie fragmentu utworu zespołu „Mazowsze” i ułożenie części tekstu w poprawnej kolejności (ewentualnie włożenie ich do odpowiednich kieszonek w foliowej koszulce). Poprawne wykonanie zadania spowoduje, że na odwrocie kartki z piosenką pojawi się obrazek z regionalnym strojem ludowym lub szlacheckim Mazowsza. Jeśli została wykorzystana koszulka z kieszonkami, po wysłuchaniu utworu należy ją odwrócić.

Nauczyciel zwraca uwagę ucznia na sposób układania kartoników z tekstem – zgodnie z zasadą czytania: od góry do dołu oraz od lewej do prawej.

Ćwiczenie można zmodyfikować – zadaniem ucznia będzie zaznaczenie pisakiem suchościeralnym wyrazów, które zawierają głoskę [š].

CZĘŚĆ PODSUMOWUJĄCA (5 minut)

1. Podsumowanie pracy.
2. Praca domowa.
Zapisz w zeszycie nazwy miejscowości mazowieckich zawierające głoskę [š].

 Załącznik nr 1.

Pyza na Mazowszu¹

Mazowiecka gospodyni w wielkiej misie (*język układamy w kształt miseczki*) ciasto czyni (*przesuwamy językiem po podniebieniu górnym, wewnętrznych ścianach policzków, podniebieniu dolnym*). Zaczyniła (*przepychamy powietrze wewnątrz jamy ustnej*), rozrobiła (*„malujemy” podniebienie czubkiem języka, przy szeroko otwartych ustach*), z ciasta pyzy utoczyła (*kląskamy językiem*). Rozpaliła drzewka suche (*liczymy czubkiem języka górne zęby, przy szeroko otwartych ustach*), a wiatr psotnik w końcu dmucha (*dmuchamy – wdech nosem i wydech ustami*). Dla nikogo nie nowina, że prym w baśniach – wicher trzyma (*naśladujemy wiatr: sz, sz, sz, sz*). Czasem chuchnie (*chuchamy w ręce*), czasem dmuchnie (*dmuchamy – wdech nosem, wydech ustami*). Dziś to właśnie czynił w kuchni. Dzisiaj czarów w gar nadmuchał (*powtarzamy wdech przez nos, wydech przez usta i wymawiamy przy tym aaaaaa, ooooo, eeeee, uuuuu*), w Pyzę tchnął dziarskiego ducha!

Pojawia się Pyza i mówi:

„Pięknie, dzieci, Wam dziękuję. Od razu się polska czuję. Z polska noszę się i chodzę, bo z Mazowsza się wywodzę”.

¹ H. Januszewska, *Pyza na polskich drózkach*.

 Załącznik nr 2.

Szydełkowa lalka Pyza


Załącznik nr 3.

Mapa Polski z podziałem na regiony



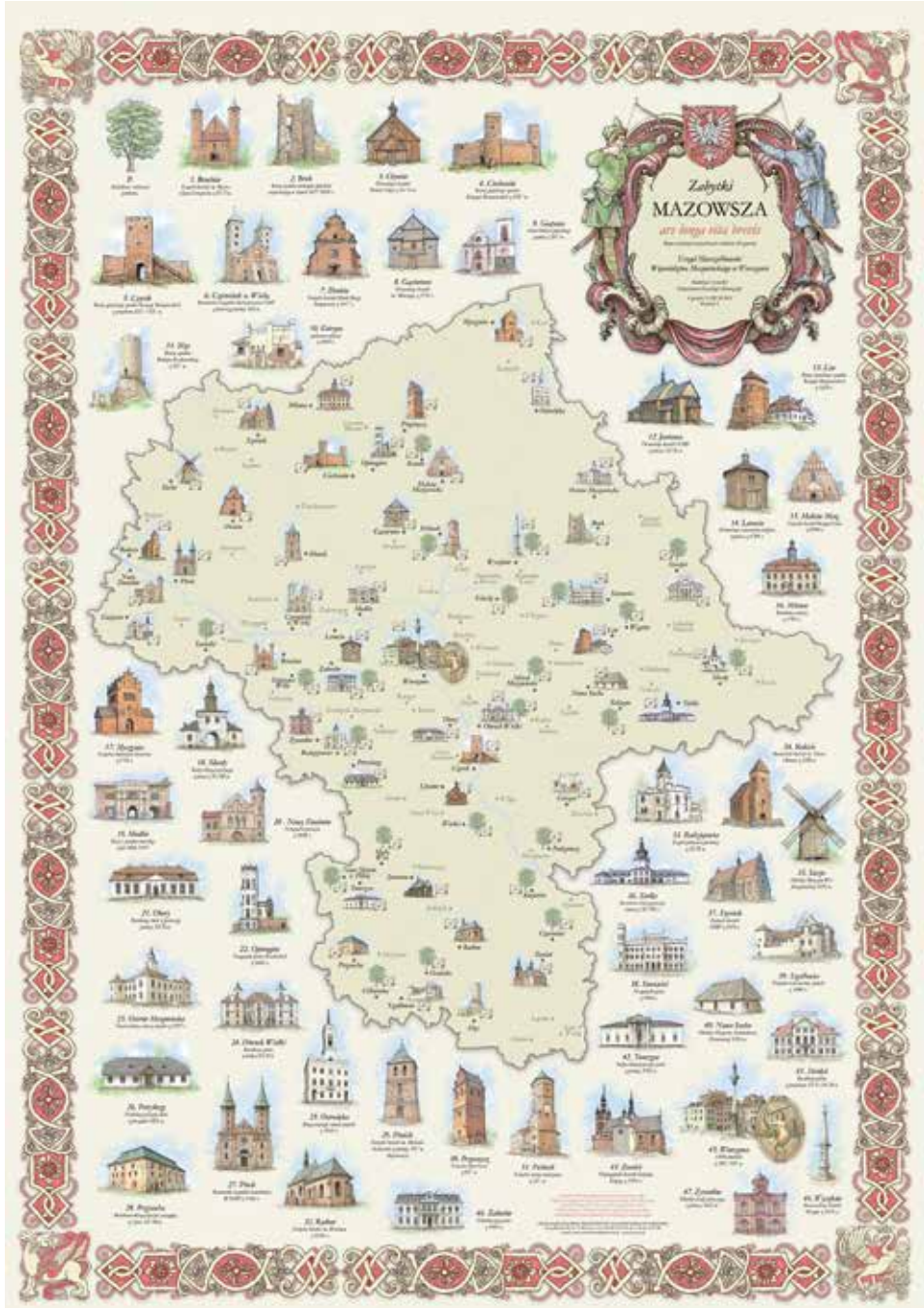
Załącznik nr 4.

Zdjęcie gry planszowej „Pyza z Mazowszanką i Mazowszaninem na ścieżkach zabytków Mazowsza”



Załącznik nr 5.

Mapa zabytków wykorzystana w grze planszowej – wybrane zabytkowe obiekty



Źródło: Archiwum UMWM

Załącznik nr 6.

„Pyza z Mazowszanką i Mazowszaninem na ścieżkach zabytków Mazowsza” – instrukcja do gry**ZASADY GRY**

Do gry potrzebne są pionki (nakrętki od butelek) i kostka. Gracze po kolei rzucają kostką i przesuwają pionki – Mazowszankę lub Mazowszanina – zgodnie z liczbą wyrzuconych oczek. Jeśli pionek zatrzyma się na polu oznaczonym numerem od 1 do 20, gracz musi wykonać zadanie przypisane do tego pola. Numery są ułożone w kolejności pokazanej na zdjęciu (załącznik nr 4). Przed przystąpieniem do wykonywania polecenia gracz powinien przeczytać wiadomości lub posłuchać informacji o zabytku pokazanym na obrazku.

1. Przeczytaj nazwę miejscowości, zamieniając głoskę **b** na **sz**. (szrok)
2. Przeczytaj informację o zabytku na rysunku. Znajdź dwie miejscowości wspomniane w grze, które rozpoczynają się głoską **sz**. (Szydłowiec, Szreńsk)
3. Powiedz, ile okien widzisz na rysunku. (sześć)
4. Czy w słowie wieża słychać głoskę **sz**? (nie)
5. Kto zamieszkiwał budynek widoczny na rysunku? Czy w nazwie lokatorów występuje głoska **sz**? (książęta mazowieccy; nie)
6. Od jakiej nazwy zwierzęcia pochodzi nazwa miejscowości na ilustracji? (mysz)
7. Podaj nazwę miejscowości, której zabytek pokazano na ilustracji. (Warszawa)
8. Znajdź w grze nazwy miejscowości zawierające głoskę **sz**. (Wyszków, Myszyniec, Szydłowiec, Szreńsk, Przasnysz, Warszawa).
9. Jakie kolory występują na rysunku? (biały, czarny, szary, niebieski)
10. Przeczytaj, w której połowie XVII w. powstał dwór w Oborach. (pierwszej)
11. Znajdź zabytek znajdujący się w Przasnyszu. Powiedz, ile razy w nazwie miejscowości słychać głoskę – **sz**. Powtórz głośno nazwę tej miejscowości. (2 razy).
12. Znajdź zabytek znajdujący się w Szydłowcu. Podziel nazwę miejscowości na sylaby. Środkową sylabę zamień z pierwszą. Jakie słowo powstanie? (dłoszywiec)
13. Powtórz nazwę miejscowości. Czy w tej nazwie występuje głoska **sz**? Jeśli tak, to w którym miejscu: na początku, w środku czy na końcu? (Szreńsk; tak; na początku)
14. Powiedz, jaką głoskę słychać po głosce **p** w nazwie Przysucha. (sz)
15. Powiedz, w jakim okresie funkcjonowała twierdza z ilustracji (przeczytaj daty lub powtórz za nauczycielem). (1806–1915 – sześć)
16. Powiedz, jaka liczba jest przypisana do tego zabytku. (szesnastcie)
17. Jak się nazywa miejscowość pokazana po lewej stronie ilustracji przedstawiającej zabytek w Warszawie? (Wyszków)
18. Jaka cyfra jest przypisana do ilustracji przedstawiającej zabytek w Myszyncu? (sześć)
19. Jak zostały nazwane pionki w grze? (Mazowszanka, Mazowszanin)
20. Jaki zabytek znajduje się w Mławie? (barokowy ratusz)

Załącznik nr 7.

Wzór szablonu do wpisywania tekstów piosenek zespołu „Mazowsze”

Jak my się mieli ze sobą, ze sobą	do świń się spieszyć.
najbardziej cieszyć,	I choć padało, choć było ślisko,
To on się musiał do swoich, do swoich,	to uciekoło to świniorzysko.

Załącznik nr 8.

Teksty piosenek zespołu „Mazowsze”

Ej, przeleciał ptaszek

Ej, przeleciał ptaszek kalinowy lasek,
Siwe piórka na nim zadrżały.
Nie płacz ty, dziewczyno, nie płacz ty, jedyna,
Albo ci to świat mały?

Szumi gaj, szumi gaj, szumi gałzeczka
Żółte listki z drzewa padają, ej padają.
Zabrali mi chłopca, a ja w świecie obca,
Innego mi rodzice rają.

Co ja myślę

Co ja myślę to i powiem
I nie zaprę się tego
Oj chłopaki są filuty
I nam też niczego

Ile liter napisanych
Na białym papierze
Tyle złości, fałszywości
W każdym kawalerze

Bo w mężczyźnie tyle prawdy
Ile w koszu wody
Żal dziewczyny, żal młodości
I żal jej urody

Laura i Filon

Już miesiąc zaszedł, psy się uśpiły
I coś tam klaszcze za borem,
Pewnie mnie czeka mój Filon miły
Pod umówionym jaworem.

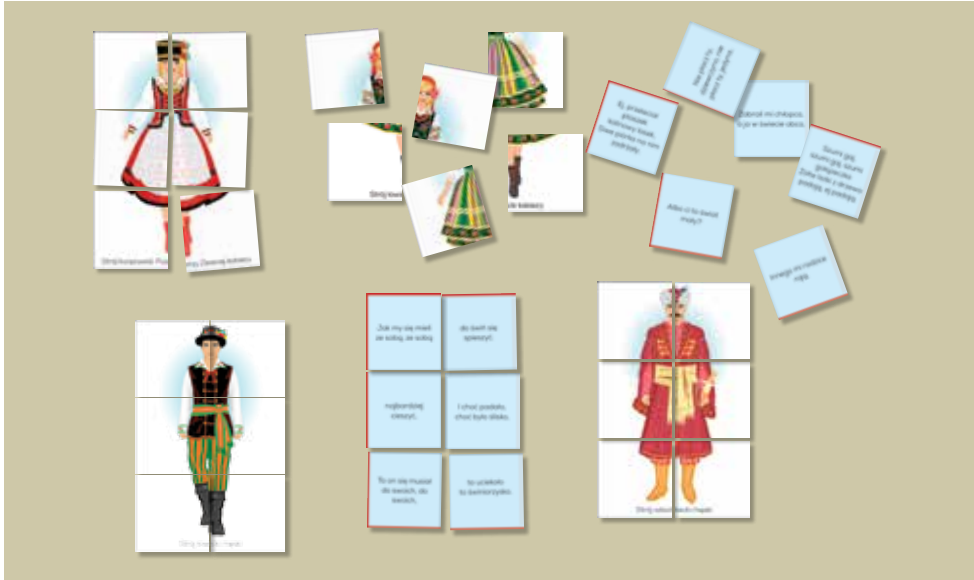
Nie będę sobie warkocz trefiła,
Tylko włos związę splątany,
Bobył się jeszcze bardziej spóźniła,
A mój tam tęskni kochany.

Świniorz

Jak my się mieli ze sobą, ze sobą
najbardziej cieszyć,
To on się musiał do swoich, do swoich,
do świń się spieszyć.
I choć padało, choć było ślisko,
to uciekoło to świniorzysko.
I choć padało, choć było ślisko,
to uciekoło to świniorzysko.

Załącznik nr 9.

Ilustracje strojów ludowych i szlacheckich





Strój szlachecki kobiecy



Strój szlachecki męski



Strój łowicki męski



Strój łowicki kobiecy